

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 2. septembra 1863. ~

Gospodarske stvari.

Skušnje o reji svilnih črvičev.

V tolažbo vsem svilorejcem, kateri mislijo, da se reja svilnih črvičev mora čisto tako ravnati, kakor se v bukvah bere, — da se namreč mora skrbeti, da se vse gosencice en dan izvalé, da se v začetku z rezanim perjem redé, da se jim v mrzlem vremenu kuri, da se ne prehladijo itd. itd., morem jez naravnost povedati, da nisem na noben tak poduk gledal, ampak jih le njih prirojeni naturi prepustil; moja največa skrb pri svilodih je le ta bila, da sem jim dobrega perja pokladal in jih čedne in snažne držal. Da sem pa pri sviloprejkah čednost ohranil, jim nikdar nisem pokladal posebno obranega perja, ampak le listnate češuljice (vejice); zato sem jih pa tudi prav lahko prenašal na druge lese, ki so bile z ribškimi mrežami prepéte, skoz ktere je nesnaga od njih na tla cepala. Židne črviče z listnatimi češuljicami krmiti je tudi zato koristno, ker se dajo veje o deževnih dneh za dva ali več dni, ako se v šope skup zvežejo in v vodo postavijo, frišne in suhe ohraniti. Ko me je gospod fajmošter Pesenböck iz Weickersdorfa na Saksionskem pred enim letom jajčic poprosil in pa poduka, kako jih gleštati in rediti, mu jajčica poslavši nisem družega dal, kakor le rekel: Nate jajčica, pa redite črviče brez vsega modrovanja. Gospod fajmošter se je mojega sveta natanko držal in nasledek je bil ugoden.

Kaj se učimo iz teh naznanil?

To, da sviloprejke najbolje teknejo, ako se ž njimi ravna prav prosto in se ne uganjajo nobene posebnosti. Kdor je preveč v strahu, kaj naj bi ž njimi počel, da kaj ne izgreši, bo največkrat napak opravil.

Naj bi naše gospodinje in gospodičine, ktere pri pletenji nogovic in kračkanji (heklanji) romane beró, raje se z ubogimi sviloprejkami pečale in jim z vso skrbjó stregle; to bi domovini naklonilo drage svile (žide), ktera se s svetlim srebrom plačuje, sebi bi pa prelep žlahen svilnat šapel za poroko spletale.

Živili ptiči! Gagnili njih loviči!

„Novice“ so se že večkrat hvalevredno potegovale za odpravo tičjega lova — z jasnimi dokazi, da nedolžni ptički, ti najpridnejši zatiravci požrešnih gosenc, so največi dobrotniki vrtov, polj in sadnih dreves. Al, žalibog! vkljub vsem tem ponavljanim opominom se ta neusmiljeni in škodljivi lov le še ne opusti! Da bi grešili zoper dotično državno prepoved le pastirji in drugi sirovi ljudje, kateri koristnosti ptičev ne zapopadejo in za prepoved njih lova še morda ne vedó; ali da bi jo teptali lenúhi in postopači, ki nimajo kaj družega početi in katerim je za lastni dobiček več, kakor za občni

blagor, — ne bilo bi se čuditi. Da pa jo prezirajo še celó sinovi modric, ki se po javnih šolah učé ali bi saj imeli učiti vse boljše omike; da tudi šolarji še ptiče lové in pokončujejo — več za kratkočasenje kakor pa iz požrešnosti ali dobičkarije, in da so nekteri izmed njih v šolskih praznikih najhuji preganjavci teh nedolžnih živalic, teh razveseljevavcev in dobrotnikov človeštva: to pa je sramotno tudi za šole, da mladih src ne budé in ne vadijo žlahnejih čutil in bolj izglednega spoštovanja deželne postave.

Ker se bliža čas tičjega lova, opominjamo posebno šolsko mladino dotične prepovedi, nadjaje se, da jo bo saj ona po svoji bolji omiki bolj spoštovala, ter saj ona čisto opustila škodljivo in sirovo zatiranje dobrotnih ptičkov.

—a—

Delitev konjskih premij v Kranji.

V saboto so se v Kranji gospodarjem za dobro rejo in dobro vrdivanje kónj navadne premije delile. Pripeljali so iz mnogih krajev 19 žebetnih kobil, 22 pa triletnih žebic, toda 6 jih ni bilo pripuščenih, ker so bile prestare ali premlade. Sploh je bila komisija zadovoljna z lepo živino, in je to svojo zadovoljnost pokazala tudi s tem, da, razun 10 gospodarjev, ki so prejeli odločenih cekinov in 10 svetinj, je še 22 gospodarjev prejelo sreberne svetinje. Le eno napako je komisija grajala pri nekterih sicer lepih kobilah, namreč, da so celó slabo podkovane bile. Ker napačno podkovstvo pohabi sčasoma celega konja, in ker je kovaška šola v Ljubljani, bi pač treba bilo, da bi nobena soseska ne trpela kovača, ki ni dobro izučen v podkovstvu.

Za žebetno kobiló je prvo premijo s 10 cekini prejel Sršen Mat. iz Škaručnje, ostalih 5 premij po 4 cekine pa so prejeli: Novak Janez iz Podbrezja, Gašperlin Urban iz Police, Kuralt Franc iz vélikega Mengša, Gubanc Jernej iz Vodíc in Zore Jožef iz Trebna.

Za triletno žebico je prvo premijo z 8 cekini prejel Zakavšek Lorenc iz Sinje Gorice, — Poljanc Miha v Celjah, premijo s 4 cekini, Škofic Janez iz malega Mengša in Feifer Tomaž iz Drulovke pa 3 cekine.

Gospodarje, ki so sreberne svetinje prejeli, bomo imenovali drugi pot.

Povedati moram danes še to, da nekteri župani še zmiraj ne vejo, kako se delajo spričala gospodarjem, ker v nekterih spričalih ni bilo povedano, da je bila kobila že gospodarjeva takrat, ko mu je žebe storila ali da je žebica pri njem storjena bila. To je poglobitna reč, da se pové v spričalu. Druga pa prav nespametna reč je ta, da se v spričalo starost živine drugač piše kakor je res; naj nihče ne misli, da s takim spričalom

se dá komisija oslepariti; le sramotno je za župana, ako kaj tacega nevedoma ali nalašč v spričalo zapiše.

Vremenska drobtinica.

* Kanonada dež privabi. Nasproti navadni govorici, da se po stresu zraka, ki ga strel kanonov prizadene, hudi črni oblaki odpodé, dež in toča prežene, povemo tukaj, kar se iz ameriškega bojišča oznanuje, da strel kanonov oblake skup goni in dež napravlja. Amerikanci trdijo, da po hudem streljanju s topovi na Potomaku na Jork Riveru in James Riveru, pred Korintom in na reki Misisipu je vedno strašno deževalo in da je dež hude povodnji napravil. Kadar vojska poneha, bodo skušnje gotovo razodele, je li to res ali ne. Če je res, bi bilo to našemu kmetijstvu v velik dobiček, ako bi imeli sredstvo pri rokah, s katerim bi se dalo nebo primorati, da nam potrební dež dá, in presušeno zemljo po obilnosti namoči. — Tako piše Lochnerjev „Gesch. Ztg.“. Nam se obljubljeni „velik dobiček“ bo tako dolgo smešen zdel, dokler se nam ne pové: koliko kanonov je treba, da si ta ali una dežela dežja pristrelja?

0 goveji kugi na dalje.

Od fare iz Kostela. — m — Zopet moram čitateljem „Novic“ žalostno novico iz našega kraja naznati, da se je namreč dne 14. avgusta, to je, uprav na velike maše post tudi tukaj — kuga pokazala. Da je gospodar, kteremu je kuga ta dan kravo pobrala, po svoji dolžnosti to reč hitro na znanje dal, bi se bila kuga morda precej zadušiti dala; al žalibog! skrivali so on kakor tudi sosedge njegovi. Tako se je kuga po selu razpasla. Pri Pirčah imelo je 14 gospodarjev do 50 repov. Do sedaj jih je crnilo že troje, pobili so jih četvero in bolnih jih je še šest, in kuga se še čedalje bolj širi. Tudi unstran Pirč preko Kolpe na Hrvaškem se je že pokazala. En vol je te dni poginil, drugi lep, da malo takih, bo lih kar crnil, ako ni še. — Kugo nam je zatrosil neki Vlah iz Ogulina na bravih, ktere je kupil mesar pirčki, se vé, da ne vedoč, da je kužno pošast v vreči kupil. Pri njem se je kuga najprej pojavila, potem pa po vseh onih hlevih, po kterih so se ti nesrečni ogulinski prči potikali. — V resnici žalostne čase smo dočakali. Od ene strani se čuje od strašnih ognjev, od druge od grozovite toče, od tretje od strahovite suše, od četrte nas pritiska kuga morivka. Tukaj pri nas se revni svet za vsakem govedom bolj joče, ko da bi mu očeta k pogrebu nesli. Ako nas Bog ne pomiluje, ne vem kaj bo.

Lepe Norvegiške in Probstajske rži

za seme se bokal po 12 nov. kr. dobiva na vrtu kmetijske družbe v Ljubljani.

Slovensko slovstvo.

„Čudne poti Božje vsegamogočnosti ali skrivne sodbe srednjih časov“, zgodovinska povest, je ravnokar prišla na svetlo; razposlal sem jo po dotičnih poštah. Ako bi ne bil kdo vseh naročenih stisov prejel, prosim, naj se oglasi pri meni pismeno. O ti priliki moram pa tudi z otožnim srcem naznati, da v imenovani knjigi se žalibog! čez navado tiskarnih pogreškov nahaja, kjer se je omenjena knjiga daleko od mene tiskala. Prizanesite mi jih tedaj! — Knjiga obsega 9½ tiskarnih pôl, velja le 45 nov. krajc. in se dobiva pri meni in v tiskarnici gosp. Zajca v Gorici. France Bunc,

učenik v Kamnji na Goriškem. Pošta Ajdovšina.

Imenoslovna drobtinica.

Krihenberg in Kremberg.

Ko so ranjki fajmošter sèm prišli, so pozvedavali, od kod bi bregu bilo ime „Krihenberg“. Nihče ni znal. Tudi drugo ime „Kremberg“ niso znali razjasniti. Nekdaj pa, morda ravno ob Aninem, je bil veči shod in tudi pri obedu se jih je več sošlo. Razgovarjajo se ipak o „Krihenbergu“ in „Krembergu“. „Gospod, jaz pa vem to ime stolmačiti“ — se vzdigne en cerkovnik — „tam gori v Žitnicah še stari Peserli neke listine shranjuje; tam vem, da ni pisano ne „Krihenberg“ ne „Kremberg“; vsaj tudi v prejšnjih časih tega bregu tako zvali niso; zdaj že iz kancelij vse nekako zmešane imena dobivamo. Na krivem bregu smo domá, in breg se imenuje Krivi breg, ker je okrivljen kakor srp; Nemci so zatega del dolgo pisali, kar še jez pomnim, „Krumberg“; to je prava prestava „krivega brega“.

Tako so mi pokojni večkrat razlagali cerkovnikov govor in njegovo tolmačenje; pristavljali so še, da bi le pri sv. Lenartu ali v Cmureku kter domoljuben uradnik stare listine pregledal in ustno sporočilo našega cerkovnika potrdil. In zares, „Krumberg“ je pisavec teh vrstic v starih listinah že sam bral; ali se še ime krivi breg kje nahaja ali ne, Bog zná; zdi se mi zelo verjetno, da je krivi breg izvirno ime.

Na temenu bregovem peljá zares najdaljšna vozna pot od Kikarčinega vinograda memo cerkve sv. Ane prek Postičeve, zdaj Pamanove hiše do „Klembasa“ kot srp, jeden rog imajoči na Kikarčinem posestvu, tam, kjer se iz Malega brega in Ledineka po stopnicah na vzgor hodi, eden rog pa pri Klembasu, kjer se gré navzdol v Žitnice, hrbet proti vzhodu, votlino proti zahodu razpenši.

Le po izvirnem imenu „krivi breg“ ste mogle se vlesti pokvarjene sedanje dve imeni „Krihenberg“ in „Kremberg“, in čudno, v rabi je zdaj pri Nemcih pokvarjeno slovensko ime „Krihenberg“, in pri Slovencih pokvarjeno nemško ime „Kremberg“. Po celi daljavi popisanega skrivljenega, male pol ure dolgega pota, do kterega segajo iz obeh strani vinogradi, se vidi 1 mesto, 3 trgov, 55 cerkvic, in je kaj lepo sprehajališče, ker se vrh brega hodi vedno po ravnem. Zapisal pa sem te vrstice, da se staro ime ne pozabi.

Od sv. Ane v slov. Goricah.

Šolske stvari.

Ozir po slov. štajarskih gimnazijah.

gimnazija	učitelji	učenci				Stipendije znašajo		Učnina znaša		Primšina ali vpisnina znaša	
		slovenski	nemški	laški	vkup	gold.	kr.	gold.	kr.	gold.	kr.
Mariborska	18 ¹⁾	114	235	1	360 ²⁾	1775	27 ³⁾	1789	20	205	80
Celjska	14 ⁴⁾	217	43 ⁵⁾	—	260	2731	68½ ⁶⁾	7)	—	3)	—

¹⁾ Štirje zmed njih so imeli odpust; koliko Nemcov, koliko Slovincov, ne moremo določiti.

²⁾ Ker štatistični gimnazijalni spregled 10 učencev v poseben razred deva, ter jih imenuje „nemške Slovence“; „Novice“ so po najnovejših narodopisih iskale, kje da bi ta nemško-slovenski narod bival na zemlji, od kterega še nikdar nič niso slišale, pa niso ga mogle najti pod solncem; morda se je narodil še le od časa, odkar je bila najnovejša štatistika o narodih